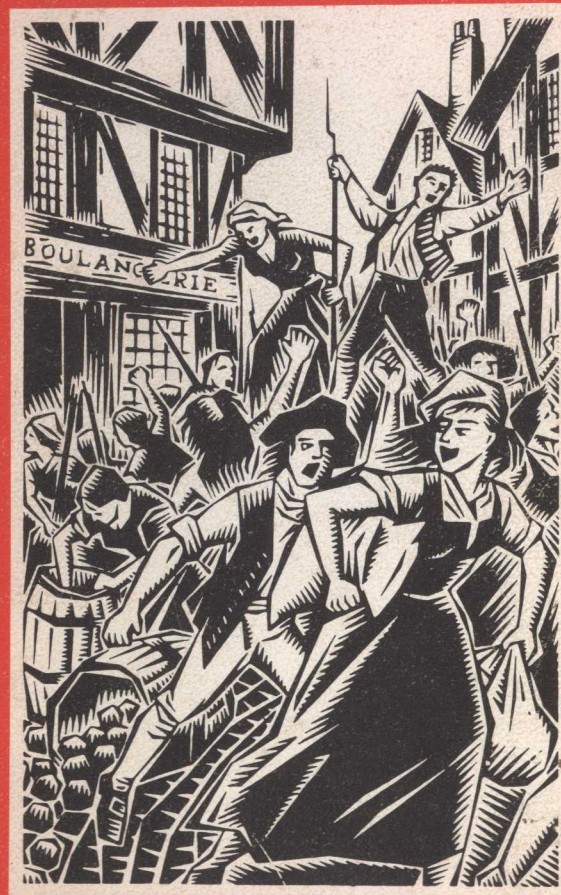
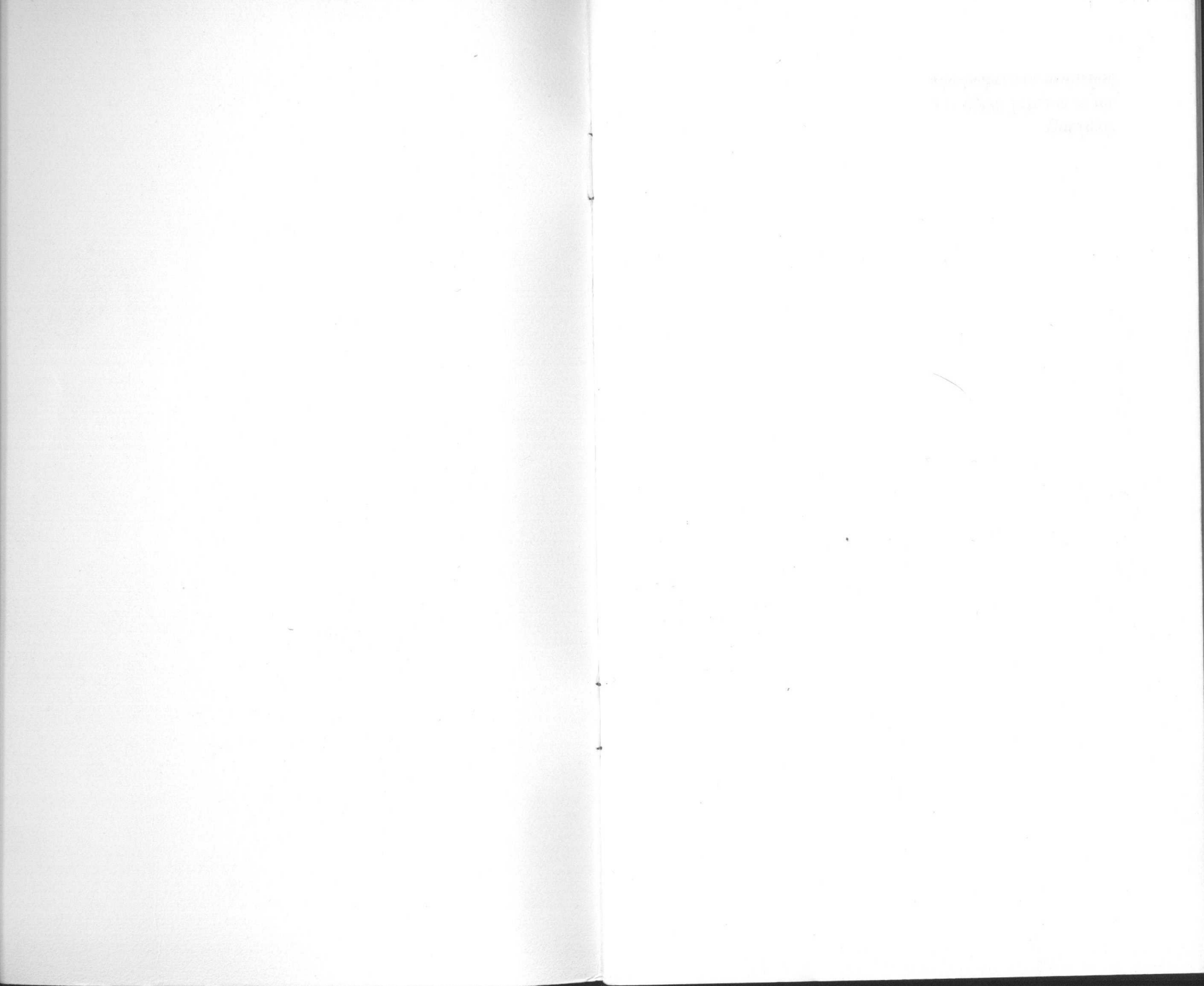

Η ΕΞΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΥΠΑΚΟΗΣ ΚΑΙ Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΝΥΠΑΚΟΗΣ

Απέναντι σ' αυτή την κατάσταση, όπως τονίσαμε σε πολλά σημεία του κειμένου, δεν μένει παρά να αναζητήσουμε την ανυπακοή μεταδίδοντάς την σαν την μοναδική συμπεριφορά απέναντι στην υπακοή του ανθρώπου υπηκόου. Ο ΦΟΒΟΣ ΤΗΣ ΥΠΑΚΟΗΣ ΑΣ ΓΙΝΕΙ ΤΟ ΘΑΡΡΟΣ ΤΗΣ ΑΝΥΠΑΚΟΗΣ που θα συντρίψει το κράτος και την κοινωνία των κομμάτων του κανοντάς μας πραγματικούς πολίτες, που θα συντρίψει την κοινωνία των συντεχνιών κανοντάς μας αλληλέγγυους εργαζόμενους για μια κοινωνία ίσων, που θα συντρίψει την κοινωνία του καταναλωτισμού κανοντάς μας όντα που σέβονται τον πλανήτη τους, που θα συντρίψει την απάτη του απαραίτητου της εξουσίας κανοντάς μας ΦΛΟΓΕΡΟΥΣ ΕΡΑΣΤΕΣ της αυτονομίας και της όσο το δυνατόν περισσότερης αμεσο-δημοκρατίας.

Αφιερωμένο σε ανάμνηση
του άδικα χαμένου φίλου
Πασχάλη.

Α. Ο ΜΕΣΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Όλο και πιο έντονη γίνεται καθημερινά η αδυναμία των ανθρώπων να αντιταχθούν στο κυρίαρχο σύστημα. Το τέλος των ιδεολογιών που κυριάρχησαν τα προηγούμενα χρόνια και που κατά κάποιο τρόπο διαμόρφωσαν μια αντίσταση, μια αντίθεση, κάποια οράματα ενάντια στον κυρίαρχο λόγο κατέδειξαν με σαφήνεια την ολοκληρωτική ενσωμάτωση του ανθρώπου στα πρότυπα της κοινωνικής οργάνωσης που επικρατεί. Πέραν από τις ιδιαιτερότητες του κάθε λαού παρατηρούμε σε παγκόσμιο επίπεδο μια κοινή ανθρώπινη φυσιογνωμία όπου προβάλλεται η αδυναμία της να ερμηνεύσει και να αντισταθεί στους όρους επιβίωσης που επιβάλλει το παγκόσμιο κυρίαρχο σύστημα.

Ανεξάρτητα από τις διαστρωματώσεις της κάθε κοινωνίας, ή από τα ιδιαίτερα πολιτισμικά, γεωγραφικά, ιστορικά χαρακτηριστικά τους ή ακόμη και ανεξάρτητα από τους ρόλους των αντίστοιχων κρατών τους στους παγκόσμιους δυναμικούς συσχετισμούς, το ανθρώπινο πρότυπο που αδυνατεί να συλλάβει το «διαφορετικό» και κατά συνέπεια να κινηθεί ανάλογα, συναντάται με τα ίδια απολύτως χαρακτηριστικά παντού. Είναι βέβαια κοινοτυπία να πούμε πως η ομοιομορφία αυτή ολοκληρώθηκε με το μέσον της τεχνολογίας που κατόρθωσε να ελέγχει ολοκληρωτικά τους ανθρώπινους εγκεφάλους κανοντάς τους να πιστεύουν για δικές τους τις δικές της επιδιώξεις, όλοι με τον ίδιο τρόπο, τις ίδιες αναλογίες, τις ίδιες ιδεολογίες.

Όμως είναι αναγκαίο να το τονίσουμε αυτό γιατί πρέπει να κατανοηθεί πως οι δυνατότητες ελέγχου, *τον κάθε ελέγχου*, που πρόσφεραν τα τεχνολογικά μέσα, επιτρέπουν πέραν από τη θελτώση των μηχανισμών εκμετάλλευσης, την καθολικότητα σε πλανητικό επίπεδο αυτής της ομοιομορφίας.

Έτσι η ενοποίηση των τυπικά σήμερα ξέχωρων κοινωνιών είναι πραγματικότητα. Και αυτό μέσα από τον ίδιο τύπο ανθρώπου, τον άνθρωπο που ολοκληρωτικά συναινεί, που δέχεται τις επιλογές της εξουσίας, που ακόμη και ενάντια στον εντεταλμένο από την εξουσία θάνατο, προτιμά την υπακοή σ' αυτήν, από την ανυπακοή, την αντίσταση. Και, όπου εμφανίζεται κάτι το διαφορετικό, αυτό είναι και πάλι το αποτέλεσμα της κυρίαρχης διαλεκτικής που επικρατεί στον κόσμο του καταναλωτισμού, μιας διαλεκτικής που παράγει εμπορευματοποιημένες ιδεολογίες, αισθήματα, ανταγωνισμούς, οτιδήποτε τελικά που μπορεί να αποτελέσει αξία για εκμετάλλευση-κατανάλωση.

Οι κάτοικοι του πλανήτη διαφέρουν μεταξύ τους σε πολλά μεγέθη, κύρια σε ΜΕΓΕΘΗ ΣΠΑΝΗΣ ΚΑΙ ΑΦΘΟΝΙΑΣ - ΠΟΣΟΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΑ. Όμως τα κοινωνικά περιβάλλοντα που αυτά τα μεγέθη δημιουργούν, περιβάλλοντα που είναι λίγο ή πολύ διαφορετικά μεταξύ τους, παράγουν τον ίδιο τύπο ανθρώπου: αυτόν που υπακούει με εγκληματική ηλιθιότητα στις εντολές της εξουσίας, της οποιασδήποτε εξουσίας, της οικονομικής, της πολιτικής, της κρατικής, της κομματικής....

Για παράδειγμα στην ελληνική κοινωνία η ομοιομορφία αυτή συναντάται παντού. Κυριαρχεί ο άνθρωπος του μέσου όρου, ο άνθρωπος που διαμορφώνει την κοινή γνώμη και διαμορφώνεται από αυτήν, ο τύπος του ανήσυχου για όλα και για τίποτα Έλληνα, αδιάφορο αν είναι πλούσιος ή φτωχός, υπάλληλος ή αγρότης, σοσιαλιστής ή νεο-φιλελεύθερος. Και βέβαια ούτε η οικονομική του κατάσταση, ούτε η θέση του στην παραγωγή, ούτε γενικότερα η ταξική του θέση, στοιχεία που άλλοτε έπαιζαν ιδιαίτερο ρόλο, συμμετέχουν στην διαφοροποίησή του από

τον άνθρωπο του κοινού παρανομαστή. Έτσι ή αλλιώς όλοι τους διακατέχονται από ΤΗ ΜΑΝΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ, συνδέονται με αμέτρητες ιδιοκτησιακές σχέσεις που παράγουν φόβο, υπακοή, ωφελισισμό, σύνδρομα αχαλίνωτης έλλειψης. Σχέσεις δηλ., όλες, καθαρής εξουσίας που δεν επιτρέπουν την διαφυγή από τις στρατιές των ανθρώπων της υποταγής.

Το πρότυπο του σημερινού ανθρώπου συμμετέχει με απόλυτο τρόπο στις πράξεις της εξουσίας. Και είναι όχι μόνο το αποτέλεσμα της αλλά και το μέσον για να κυριαρχεί. Ο φόβος του βρίσκεται στο γεγονός ότι θα πρέπει να απογυμνωθεί από το ρόλο του, αν θέλει να αλλάξει τη μοίρα του, και αυτό τον τρομοκρατεί, τον κάνει τελικά συνεχώς και πιο υπάκουο, τον χώνει όλο και πιο βαθιά μέσα στα σκατά της καταναλωτικής νιρβάνα των κομμάτων, των εμπορευμάτων, της γενικευμένης μόλυνσης και καταστροφής. Το μεταμοντέρνο σαν το αδιέξοδο στην ανθρώπινη αυτή κατάσταση δίνει το μέτρο του σημερινού ανθρώπου. ΣΥΝΘΕΣΗ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΠΑΛΑΙΩΝ ΑΛΛΟΤΡΙΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΣΕ ΜΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΦΟΡΜΑ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ, ΕΥΠΛΑΣΤΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΛΛΑΞΙΜΗ.

Γι' αυτό ο πόλεμος των τάξεων μετατράπηκε στον πόλεμο για την κατάκτηση των αισθήσεων του ανθρωπόμορφου ανθρώπου. Χαρακτηρισμός σίγουρα βαρύς αλλά που μήπως δεν είναι αληθινός; Δεν είναι αποτρόπαιο το πώς αυτός ο άνθρωπος ιεραρχεί τα προβλήματά του, ορίζει την ηθική του, διεξάγει τους αγώνες του; Λέγει συνεχώς πως ενδιαφέρεται για τα παιδιά του και το επιβεβαιώνει αυτό αγοράζοντάς τα όλες τις σαβούρες που του επιβάλλουν και από την άλλη επιτρέπει με την αδράνειά του να τα δηλητηριάζουν, να υποθηκεύουν το μέλλον τους με τα αμέτρητα δηλητήρια που διοχετεύουν στο περιβάλλον αυτός και οι ομοιοί του. Εξουσιάζεται αδιαμαρτύρητα και από την άλλη μόλις του δοθεί και η παραμικρή ευκαιρία, απολαμβάνει ασκώντας αδιάκριτα την κάθε εξουσία, τσαλαπατώντας

αξιοπρέπειες, ιδεώδη, στοιχειώδεις αντιστάσεις. Υποστηρίζει πως αγωνίζεται για τους συνανθρώπους του αλλά στην πραγματικότητα αγωνίζεται μόνο για τα συμφέροντα της ιδεολογικής, οικονομικής ή πολιτικής συντεχνίας του. ΑΥΤΗ ΕΙΝΑΙ Η ΔΙΑΔΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΞΕΦΤΙΛΑΣ - ΤΟ ΚΥΡΙΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ-ΥΠΗΚΟΟΥ.

Οι ιδεολογίες πέθαναν γιατί πέθαναν οι άνθρωποι. Οι άνθρωποι πέθαναν γιατί πέθαναν οι ιδεολογίες, τα οράματα, οι ουτοπίες, το μεταφυσικό. Και η μαζικότητα που επέβαλαν τα τεχνολογικά μέσα επέφεραν το τέλος των υπαρξιακών αξιών, με αποτέλεσμα ο ατομικισμός να γίνει το καταφύγιο του σημερινού απανθρώπου, η μήτρα της υπακοής του.

Β. Η ΥΠΑΚΟΗ ΤΟΥ

Όμως ποιο είναι το στοιχείο εκείνο που επιδρά με τέτοιο καταλυτικό τρόπο στους ανθρώπους μεταμορφώνοντάς τους σε υπηκόους του ενός ή του άλλου κυριάρχου; Γιατί δεν μπορεί, πρέπει να υπάρχει κάποιο κοινό στοιχείο που επιδρά με τον ίδιο τρόπο σ' όλους τους υπηκόους και σ' αυτόν του κάποιου φανταχτερού προϊόντος και σ' εκείνον που εγκληματεί στο όνομα της όποιας νομιμότητας. Αλλά και στον υπήκοο που παθιάζεται για την εξουσία και περιμένει υπομονετικά μια ζωή για να την αποκτήσει και στον υπήκοο που καθημερινά ανεβαίνοντας το γολγοθά που του ετοιμάζουν οι εξουσιαστές του, τους ευχαριστεί για τη ζωή που του προσφέρουν. Πάντως το σίγουρο είναι πως υπακούει, πως αποκτά μια συνείδηση που δεν τον ελέγχει αλλά που την ελέγχει. Με τη βία ή με το φόβο, με διλήμματα ή διαχωριστικές γραμμές, με προσφορές ή παραπληροφόρηση εκτελεί με ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΥΛΑΒΕΙΑ ΤΙΣ ΕΝΤΟΛΕΣ ΤΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΕΞΟΥΣΙΑΣ.

Και αυτή η υπακοή έχει μια διαφορά από την παλιά άμεση, τυφλή, του δούλου, του υποτακτικού, του προλετάριου. Η τότε σπάνη με όρους επιβίωσης επέφερε την ανάγκη, η ανάγκη το φόβο, η διαχείριση από τους εξουσιαστές αυτού του φόβου, τη βία, την τρομοκρατία, την κάθε λογής εκμετάλλευση. Σήμερα η υπακοή είναι το αποτέλεσμα της απειλής της σπάνης, αλλά είναι και το αποτέλεσμα της αφθονίας, της απονέκρωσης του ανθρώπου από τη ζωή, την οικολογία, την ελευθερία, το φυσι-

κό και κοινωνικό κόσμο των ελεύθερων πραγματικά ανθρώπων.

Η ΥΠΑΚΟΗ ΕΙΝΑΙ Η ΠΡΑΓΜΑΤΩΣΗ ΤΟΥ ΗΛΙΘΙΟΥ. Είναι η εξάρτηση των αισθήσεων, του σώματος, του πνεύματος, στις εντολές των κέντρων εξουσίας που δια μέσου των νόμων και των θεσμών, των μηχανισμών καταστολής και ελέγχου που διαθέτουν, υποβάλλουν συνεχώς στους ανθρώπους την εικόνα του απαραίτητου της υπαρχής των. Τι υπάρχει ποιο κοινό γύρω μας; Μόνο η υπακοή. Η υποβολή της φοβερής, καταλυτικής, ψυχοφθόρα, μεταλλάσει τον φυσικά ελεύθερο άνθρωπο σε έναν αφύσικα υπόδουλο άνθρωπο, που ζει μέσα σε ένα περιβάλλον από εντολές: πληροφορίες-εντολές, αγαθά-εντολές, αξίες και αρχές-εντολές, ιδεολογίες-εντολές, συμπεριφορές-εντολές.

Ο πολιτικός, ο κοινωνικός, ο οικονομικός χώρος, είναι περιβάλλοντα αυτών των εντολών που δια μέσου της τεχνολογίας διαχειρίζονται τον υπνωτισμό της εξουσιαστικής νιρβάνα. Ο άνθρωπος στο κυρίαρχο σύστημα χαρακτηρίζεται ανάλογα με το βαθμό υπακοής του σε αυτό και όπου εμφανίζει ανυπακοή είτε είναι θεσμική και άρα νόμιμη, οπότε αποκτά ενδιαφέρον στα πλαίσια της κυριαρχίας, είτε είναι πραγματική με όρους αντιθεσμικούς, εναλλακτικούς, άρνησης, οικολογικούς, οπότε ποινικοποιείται, εξοστρακίζεται, περιθωριοποιείται. Η ελευθερία δηλ. της ανυπακοής μέσα στα κατεστημένα πλαίσια είναι η ελευθερία της εξουσίας και μόνο, της εξουσίας που επιτρέπει μόνο στο βαθμό που δεν αμφισβητείται η υπαρχή της.

Αναζητήσαμε προηγουμένως το κοινό στοιχείο στην κατασκευή των σύγχρονων υπηκόων αλλά ασχοληθήκαμε περισσότερο με τη συμπεριφορά τους. Και αυτό γιατί αυτή είναι τόσο έντονα συνεναιτική και συγκαταβατική απέναντι στα συνεχή εγκλήματα της κυριαρχίας ώστε υπερισχύει με τον έντονο απανθρωπισμό της των αιτιών που την δημιουργούν. Πάντως κάθε προσπάθεια για την έκφραση διαφορετικού ΛΟΓΟΥ προϋπο-

θέτει πρώτα την απογύμνωση της ύπαρξης από την ψευτο-ηθική που την καλύπτει, με μια χωρίς όρους περιγραφή της στάσης της απέναντι στην κυρίαρχη διάθεση. Σήμερα η ψευδής συνείδηση έχει κυριαρχήσει ολοκληρωτικά και διαφέρει ποσοτικά και ποιοτικά απ' αυτήν του παρελθόντος. Με ραγδαίο τρόπο δημιουργείται ένα περιβάλλον τεχνικό και φυσικό, μέσα στο οποίο ο άνθρωπος δεν θα χρειάζεται σαν έλλογο ον. Το περιβάλλον αυτό θα τον διαχειρίζεται αντί να το διαχειρίζεται αυτός. Και όλα αυτά δεν είναι μια εικόνα του μέλλοντος. Ήδη ο κόσμος βιώνεται για τους περισσότερους ανθρώπους μέσα από τα παράθυρα των monitors των τεχνολογικών μέσων. Η κουλτούρα ξεπερνώντας και αυτόν τον καταναλωτισμό της αρχίζει σιγά-σιγά να αξιολογείται μόνο μέσα από την ικανότητα αυτού που διαχειρίζεται το μέσον που την παράγει και όχι από την αξία του σαν καλλιτέχνη. Οι οσμές της ζωής, οι δονήσεις της, οι επιθυμίες και οι ανάγκες της, γίνονται κάθε λογής software που υποκαθιστούν με καταλυτικό τρόπο τις πνευματικές και σωματικές ανθρώπινες κινήσεις.

Σ' αυτή την κατάσταση που με αριστοτεχνικό τρόπο περιγράφει ο William Gibson (*Νευρομάντης*) το εγώ του ατόμου περιστέλλεται, συρρικνώνεται, διαστρέφεται. Τη θέση του και για να έχουν λόγο ύπαρξης οι ανθρώπινες σάρκες και τα οστά κατέλαβε το ΕΓΩ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ. Ενός εγώ που η τεχνολογική κουλτούρα του έδωσε αισθητήρια, του κατασκεύασε ένα δίκτυο για να αντλεί ΜΟΝΟ ΤΙΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ. Του έδωσε τελικά μια ηθική υπόσταση, αυτήν της υπακοής. Η υπακοή στην ιεραρχία των μηχανισμών ελέγχου κατέχει την κορυφή. Κάθε αντίδραση περνά μέσα από το δικό της έλεγχο, μετράται, κρίνεται και ανάλογα εγκρίνεται ή όχι. Η υπακοή κατασκευάζει τους πανομοιότυπους ανθρώπους γιατί εξουδετερώνει, όχι αμετάκλητα πάντως, τα στοιχεία εκείνα που τους διαφοροποιούν, αυτά δηλ. της ψυχικής δύναμης, της αξιοπρέπειας, της αλληλεγγύης, των συναισθημάτων, όλα αυτά

που μπορούμε να τα χαρακτηρίσουμε σαν υπαρξιακά χαρακτηριστικά.

Έτσι λοιπόν για να επανέλθουμε και στο συγκεκριμένο μας ερώτημα από όλες τις συμπεριφορές του ανθρώπου-πρότυπου, αυτή της ΑΚΡΙΤΗΣ ΥΠΟΤΑΓΗΣ-ΥΠΑΚΟΗΣ έχει τη μεγαλύτερη βαρύτητα σ' αυτή του τη διαμόρφωση. Και είναι μια συμπεριφορά που δεν επιτυγχάνεται με τη βία, τουλάχιστον με τη φανερή βία του παρελθόντος, αλλά με την ηδονή-βία του σύγχρονου θεαματικού κόσμου. Και εδώ απαντούμε: 'Το ενοποιητικό στοιχείο που διαμορφώνει την ίδια συμπεριφορά σε διαφορετικούς ανθρώπους είναι η εξουσία, αυτή η «κατάσταση» που υπάρχει παντού, που για χάρη της ΟΛΟΙ ΥΠΑΚΟΥΟΥΝ ΜΕΧΡΙ ΤΗ ΣΤΙΓΜΗ ΠΟΥ ΘΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΚΤΗΣΟΥΝ. Η εξουσία έχει μια ιδιότητα που λίγοι την έχουν κατανοήσει. Υπάρχει μόνο γιατί προσφέρει ηδονή, την ηδονή της δύναμης, της ισχύος, της ταύτισης με το θεό, τον όποιον θεό, κατορθώνοντας να εξουδετερώνει υπαρξιακές ιδιότητες, τα ένστικτα, την εικόνα του πραγματικού, την εικόνα αυτού του ίδιου του εγώ. Ας γίνει κατανοητό πως ο εξουσιαζόμενος είναι συγχρόνως και εξουσιαστής. Κάτω από την έννοια της ΙΕΡΑΡΧΙΑΣ η σχέση αυτή οργανώνεται, αποκτά ισορροπία, εξουδετερώνει όταν χρειαστεί με σχετική ευκολία τους όποιους κινδύνους καταστροφής της. Ας γίνουμε πιο σαφείς: Η ΥΠΑΚΟΗ ΦΑΝΤΑΖΕΙ ΣΑΝ ΕΝΑ ΑΡΧΕΤΥΠΟ που βρίσκεται καλά προφυλαγμένο μέσα στους χώρους του ασυνείδητου. Και αυτό γιατί συναντάται με τη μια ή την άλλη μορφή μέσα σε κάθε κατάσταση υποταγής και κυριαρχίας. Και αυτές οι καταστάσεις είναι ΜΟΝΟ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ γιατί είναι αυτές, και οι μόνες, που με αξιοθαύμαστο τρόπο ΔΙΑΧΕΙΡΙΖΟΝΤΑΙ ΤΗ ΒΙΑ - ΕΙΤΕ ΑΥΤΗ ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΕΙΤΕ ΕΙΝΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ - ΕΙΤΕ ΕΙΝΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ παράγοντας την υπακοή, την εκμετάλλευση.

Η εξουσία βρίσκεται πέρα από το καπιταλιστικό σύστημα.

Πικρή αλήθεια που δεν μπόρεσαν να τη βιώσουν οι επαναστάτες. Γιατί αν κατανοούσαν πως η εξουσία θα έπρεπε να εξουδετερωθεί με όποια μορφή και αν εμφανιζόταν, ίσως σήμερα η πραγματικότητα για τις κοινωνίες εκείνες που προσπάθησαν να οικοδομήσουν πέρα από τα όρια του καπιταλισμού να ήταν διαφορετική. Σίγουρα οι δυνάμεις εκείνες που αγωνίζονταν μέσα στο κυρίαρχο σύστημα θα κέρδιζαν τουλάχιστον το μέλλον τους.

Θαυμάσιες και απαραίτητες οι περισσότερες αναλύσεις για το εκμεταλλευτικό σύστημα. Όμως σχεδόν όλες τους απέφυγαν να τονίσουν πως η κοινωνία μπορεί να λειτουργήσει και χωρίς εξουσία, πως μια κοινωνία για να μην είναι εκμεταλλευτική θα πρέπει ΝΑ ΑΓΩΝΙΖΕΤΑΙ ΣΥΝΕΧΩΣ ΓΙΑ ΝΑ ΕΠΑΝΑΦΕΡΕΙ ΣΤΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΑΣΥΝΕΙΔΗΤΟ ΤΟ ΑΡΧΕΤΥΠΟ ΤΗΣ ΑΝΤΙ-ΕΞΟΥΣΙΑΣ. Γιατί μόνο αυτό είναι ικανό να εξουδετερώσει την ηδονή που προσφέρει η εξουσία και για την οποία ο άνθρωπος δέχεται να ανταγωνίζεται μέχρι θανάτου με τους ομοίους του. Η εξουσία είναι αυτή που σε όλες τις κυρίαρχες μορφές της αυνανίζει τα ηδονιστικά κέντρα του εγκεφάλου, τα μεταλλάσσει σε μακρόστενες απολήξεις, που εισχωρούν στις τρύπες της υποταγής για να δεχθούν τη σταγόνα αυτής της ηδονής, ΤΗΣ ΗΔΟΝΗΣ ΠΟΥ ΠΑΡΑΓΕΙ Η ΑΣΚΗΣΗ ΣΤΗΝ ΥΠΑΚΟΗ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ, Η ΑΣΚΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΝΑΜΟΝΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΧΕΙΡΗΣΗ ΑΥΤΗΣ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ.

Κάθε κοινωνία κατανέμει αμέτρητους ρόλους, τους ιεραρχεί και αυτή η ιεράρχηση στερεοποιεί τις σχέσεις εξουσίας και τις κάνει εκμεταλλευτικές. Γιατί ιεραρχία σημαίνει άνιση κατανομή δύναμης και άρα υπερίσχυση του ενός ή του άλλου ρόλου και άρα κυριαρχία. Απλοί μηχανισμοί στη λειτουργία τους αλλά και εδώ βρίσκεται η απάτη, ηθελημένα ξεχασμένοι. Έλεγαν από καιρό πως φταίει η υπερδομή, δηλ. το σύνολο των μηχανισμών, οικονομικών ειδικότερα, που παράγουν τους όρους και τις συνθήκες της κοινωνίας σε όλες τις εκφράσεις της. Και άρα η κατάργηση ή ο μετασχηματισμός τους θα άλλαζε τη μορφή της.

Αυτό όμως είναι η μια αλήθεια, όπου επιχειρήθηκε, ο κόσμος δεν έγινε καλύτερος. Απεναντίας αγνοήθηκε, σκόπιμα βέβαια, η αδυναμία των ανθρώπων στην ηδονή της εξουσίας με αποτέλεσμα κάπου στην αρχή της προσπάθειας για την οικοδόμηση της νέας κοινωνίας να κάνει την εμφάνιση η ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΒΟΛΗ ΥΠΑΚΟΗΣ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΣΤΙΣ ΝΕΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΠΟΥ ΔΙΑΜΟΡΦΩΘΗΚΑΝ ΕΣΤΩ ΜΕ ΑΛΛΗ ΜΟΡΦΗ. Η συνέχεια βέβαια γνωστή: δογματισμός, απανθρωπισμός, απογυμνωμένη εξουσία στην καθαρή της μορφή, αυτής δηλ. με την απεριόριστη καταστολή, που ηδονίζει κτηνωδώς όλους, από τη βάση ως την κορυφή των ιεραρχιών.

Ας μην παρανοηθεί σαν μονομερής η επιλογή της υπακοής για την περιγραφή του σύγχρονου ανθρώπου. Η υπακοή είναι η μόνη αναγκαία προϋπόθεση για την ύπαρξη της σημερινής εξουσίας, που θέλει να παρουσιάζεται κοινωνικά αποδεκτή και απαραίτητη. Εξάλλου αυτή είναι η μόνη που δείχνει τη γύμνια του σημερινού ανθρώπου, που προτιμά τη γονυκλισία από τη διεκδίκηση της αξιοπρέπειας και της αδιαπραγμάτευτης αντίστασης. Η τραγωδία στην υπακοή βρίσκεται στο ότι επιβάλλει στον άνθρωπο την αποδοχή και των πλέον απάνθρωπων εγκλημάτων της εξουσίας. Με αυτήν ο θάνατος και η ζωή γίνονται διαπραγματεύσιμα μεγέθη στα κέντρα εξουσίας του θεάματος, του εμπορεύματος, του οποιουδήποτε κέρδους γενικότερα.

Έτσι έχουν γίνει ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΒΛΑΚΕΙΑΣ Η ΕΚΤΟΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΝΟΧΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΣΣΩΡΕΥΜΕΝΗ ΥΠΟΤΑΓΗ ΠΟΥ ΕΠΙΒΑΛΛΕΙ Η ΕΞΟΥΣΙΑ: καταναλωτισμός, πόλεμοι, ανταγωνισμοί συντεχνιών, αθλητισμός των ρεκόρ, των επάθλων, μερικοί μόνο από τους αγώνες διεκδίκησης κύρους και ρόλων, όλοι τους εικόνες-σκουπίδια της ικανοποίησης των αξιών της υποταγής, νεκροταφεία της ελπίδας για τις αυριανές ζωές. Η άλλη πλευρά της υποταγής τελικά, η κερδοφόρα για την εξουσία θεσμική ψευτο-ανυπακοή.

Γ. ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ

Έτσι λοιπόν κάθε υπόθεση που θέλει να γίνει πράξη εναλλακτική απέναντι στο κυρίαρχο σύστημα πρέπει να δημιουργήσει ρωγμές στις μεταλλαγμένες ατομικότητες, ρωγμές ειδικά στη λογική της άκριτης αλλά και κριτικής υπακοής που πρώτα ζητά εγγυήσεις, ασφάλεια, δηλ. τη νομιμότητα και έπειτα διακινδυνεύει χωρίς κανένα κόστος, ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΟΝΤΑΣ ΔΗΛ. ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΑΜΑ ΤΗΣ ΑΝΥΠΑΚΟΗΣ ΤΟΥ ΚΑΙ ΟΧΙ ΓΙΑ ΑΥΤΟ ΤΟ ΙΔΙΟ ΤΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΤΗΣ. Και πως θα δημιουργηθούν αυτές οι ρωγμές αφού είναι γνωστό πως ο άνθρωπος της υπακοής να μην συμφωνεί στη θεωρία, μέρος και αυτό της κυριαρχίας, αλλά δεν δρα για να τις δημιουργήσει; Βέβαια πιστεύει πως το κάνει αυτό δια μέσου του κόμματος της εντεταλμένης δράσης, ή άλλων σχημάτων παρόμοιας φυσιογνωμίας αλλά και αυτά στο βαθμό που εξουσιάζουν τους ανθρώπους, έστω και στο όνομα κάποιου απώτερου σκοπού, αποτελούν και αυτά μέρος της κυριαρχίας.

Πώς μπορεί να σπάσει το δίπολο εξουσιαστής-εξουσιαζόμενος, ο εναλλάξ ρόλος που διαιωνίζει την υπακοή, την εξουσία; Πρέπει να κατανοήσουμε πως ο σημερινός άνθρωπος είναι εξαρτημένος από τη σπάνη-αφθονία των πραγμάτων της κυριαρχίας, από την εξουσία-ιεραρχία των ρόλων της. Κάθε άμεση απο-εξάρτηση από τον κόσμο αυτόν με τους κατεστημένους τρόπους, θα οδηγεί στην καλύτερη περίπτωση στην αποτυχία. Ακόμη και η αποκάλυψη της κτηνωδίας της κυριαρχίας δεν

λειτουργεί βιωματικά. Απεναντίας η δημοσιοποίηση της αλήθειας δρα στους περισσότερους θεαματικά, ηδονιστικά. Βέβαια αυτή η δημοσιοποίηση-αποκάλυψη είναι θεμελιακή γιατί βοηθά στη δημιουργία της αμφιβολίας για την ηθική της επικρατούσας τάξης πραγμάτων αλλά μόνο στο βαθμό που αυτή θα ενταχθεί σε μια προοπτική εναλλακτικής συμπεριφοράς και δράσης απέναντι στα συνηθισμένα πρότυπα.

Οι ηδονές που ο σημερινός άνθρωπος απολαμβάνει είναι όλη του η ύπαρξη. Την άμεση απογύμνωση του κόσμου που τις παράγει, πολύ δε περισσότερο την καταστροφή του, τη φοβάται, τη χλευάζει, την αποφεύγει. Εξαρτημένος από τα συμφέροντα της εξουσίας αγωνιά μήπως χάσει την προστασία της, μήπως χάσει την ήρεμη καθώς πρέπει ζωή του. Σ' αυτή την κατάσταση ο μόνος τρόπος για να εξουδετερωθεί η υπακοή του είναι να ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΘΟΥΝ ΕΥΝΟΪΚΟΙ ΟΡΟΙ ΕΤΣΙ ΩΣΤΕ ΝΑ ΑΠΟΤΙΝΑΞΕΙ ΤΟ ΦΟΒΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΕΙΨΗ ΤΩΝ ΗΔΟΝΩΝ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ. Και αυτοί οι όροι θα δημιουργηθούν, όχι με μετωπικό και συγκρουσιακό τρόπο και αυτό γιατί δεν υπάρχουν οι κατάλληλες συνθήκες, *που δε σημαίνει πως δε μπορούν να υπάρξουν σέ κάθε στιγμή*, αλλά με τέτοιο τρόπο που θα αποκαλύπτουν το μύθο του απαραίτητου της εξουσίας, που θα αποκαλύπτουν πως οι ηδονές είναι ποσοτικά και ποιοτικά πιο έντονες, απερίγραπτα διαφορετικές, όταν αυτή λείπει. ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ, ΣΤΗ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ, ΣΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ, ΣΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ, η ύπαρξη μόνο εφόσον διεκδικήσει δια μέσου του παλιού την αντι-εξουσία, την ανυπακοή δηλ. στην κατεστημένη εξουσία των ρόλων και των ιεραρχιών θα μπορέσει με ανώδυνο τρόπο να αντικαταστήσει τις ηδονές της εξουσίας και του ετεροκαθορισμού με αυτές της εναλλακτικότητας και του αυτοκαθορισμού.

Από την αρχή του κειμένου μιλάμε κοινωνικά με όρους της ύπαρξης περισσότερο και όχι πολιτικά, με όρους δηλ. της κοινωνικής οργάνωσης. Και αυτό γιατί αν υπάρχουν κάποιοι δίο-

δοι για να λειτουργήσει ένας λόγος μέσα στους ανθρώπους, αυτοί οι δίοδοι είναι κρυφά περάσματα μέσα στη συνείδηση της ύπαρξης. Και μόνο μέσα στα αδιέξοδα και τις αγωνίες της, μέσα στην απελπισία του αναπόφευκτου θανάτου της, μέσα στην ελπίδα για μια διαφορετική βίωση του κόσμου και άρα κοσμική πραγματικότητα μπορούν πιά να αναζητηθούν στο σήμερα τα κίνητρα για μια άλλη κοινωνία που ΘΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ ΙΣΩΣ ΤΗΝ ΕΛΠΙΔΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΤΕΛΕΙΩΤΗ ΧΩΡΙΣ ΔΙΑΚΟΠΗ ΚΑΙ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΖΩΗ.

Το πολιτικό με τους όρους που το βάζει η κυριαρχία δεν περιέχει διαδρομές που να οδηγούν σε τέτοιο αποτέλεσμα. Χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει πως ο πολιτικός λόγος εκφρασμένος με υπαρξιακό τρόπο δεν είναι απαραίτητος. Η πολιτική, το σύνολο δηλ. των πράξεων μέσα στα όρια των κατεστημένων κομματικών δυνάμεων που δεν αμφισβητεί αυτή την ίδια την ύπαρξή τους είναι ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΧΩΡΙΣ ΠΟΛΙΤΕΣ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΗΛ. ΤΩΝ ΥΠΗΚΟΩΝ και επομένως αναμφισβήτητα εχθρική για τον άνθρωπο που αισθάνεται την επιθυμία να προσπαθήσει να λειτουργήσει ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΣΑΝ ΠΟΛΙΤΗΣ ΔΗΛ. ΣΑΝ ΑΝΥΠΑΚΟΥΟΣ ΣΤΙΣ ΙΕΡΑΡΧΙΕΣ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ. Και αυτή η τελευταία είναι η υπαρξιακή πολιτική.

Αυτό που πρέπει να συμπληρωθεί σε όλα τα παραπάνω είναι πως η ανυπακοή με εναλλακτικούς όρους είναι μια οικολογική πράξη που αυτό σημαίνει πως διεκδικεί για την ύπαρξη την πολυπλοκότητα και την αντιφατικότητα. Για να υπάρξει η ανυπακοή σαν πράξη αντίστασης αλλά και αντικατάστασης των ηδονών της εξουσίας πρέπει να συλλαμβάνεται απ' όλες τις διαστάσεις της ύπαρξης, από το αστείο και το σοβαρό, από το δυναμικό και το αδύνατο, το στρατηγικό και το αφθόρμητο, το μόνιμο και το πρόσκαιρο, το σχεδιασμένο και το τυχαίο. Δηλ. με την ανυπακοή θα πρέπει να καταγράφεται όλο το φάσμα των υπαρξιακών επιθυμιών, αναγκών και συναισθημάτων.

Για όλα τα παραπάνω είναι δύσκολος ο καθορισμός των μέσων για την πραγματοποίησή τους. Αυτό όμως που με ευλάβεια θα πρέπει να διατηρείται είναι πως τα όποια μέσα θα πρέπει να αντανakλούν τους σκοπούς, τα οράματα. Έτσι η αντι-εξουσία θα πρέπει να συμβαδίζει με μέσα αντι-εξουσιαστικά, η εναλλακτικότητα με μέσα εναλλακτικά. Μόνο έτσι θα υπάρχει πιθανότητα να δημιουργηθεί η διάθεση στην ύπαρξη για τη διακοπή της αμφίδρομης σχέσης εξουσιαστή-εξουσιαζόμενου. Οι αξίες και οι αρχές θα πρέπει να είναι εναλλακτικές, ελευθεριακές, αν θέλουμε να έχουμε πιθανότητες ανεύρεσης διαδρομών προς τον ψυχικό κόσμο συνειδητό και ασυνείδητο του ανθρώπου. Τα παραδείγματα της κομματικής ανηθικότητας, αποτέλεσμα του διαχωρισμού της ηθικής του οράματος από την ηθική του ρεαλισμού και του εφικτού, έδειξαν το που οδηγεί η πραγματοποίηση της ουτοπίας δια μέσου των μέσων της κυριαρχίας.

Πρέπει σε κάθε στιγμή να μη μας διαφεύγει πως ο άνθρωπος δεν είναι ή δε μπορεί να αποκτήσει μια ιδανική μορφή *και πια θα ήταν αυτή*. Απο τη στιγμή που αναγνωρίζει το εγώ του μέσα στους συνανθρώπους του αποκτά τα ελλωτάματά τους, αποκτά σαν άτομο όλες της θωρακίσεις που τον εμποδίζουν να θιώσει το αρχέγονο της φύσης του, την ικανότητα δηλ. άμεσης επαφής του είναι του με το κοσμικό είναι. Συνεπώς κάθε προσπάθεια εναλλακτικότητας δε θα πρέπει να διεκδικεί την απολυτότητα αλλά ΝΑ ΔΙΑΣΚΕΔΑΖΕΙ ΚΑΙ ΝΑ ΣΥΝΤΗΡΕΙ ΤΙΣ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΗΣ ΥΠΑΡΕΞΗΣ, ΤΟΝ ΚΑΤΕΡΓΑΡΗ ΠΟΥ ΟΛΟΙ ΜΑΣ ΕΧΟΥΜΕ ΜΕΣΑ. Έτσι θα συντηρεί και την ηδονή που όλοι μας αναζητούμε, διαφορετική βέβαια απ'αυτήν που μας επιβάλλει η κυριαρχία. Πάντως η ύπαρξη θα πρέπει να κατανοήσει επιτέλους την χρονική της διάσταση, αυτή δηλ. την πεπερασμένη και σύντομη πορεία της *ίσως και με όρους πνευματιστικούς, μετεμψύχωσης κ.λ.π. αν εξουδετερώνουν για κάποιους τον ίλλιγγο του θανάτου* αν θέλει να αισθανθεί την ηθική της ανυπακοής, την ανηθικότητα της κατεστημένης υπακοής.

Ο σημερινός άνθρωπος εξαρτημένος από τα μέσα παραγωγής του συστήματος και πολύ περισσότερο εξαρτημένος από τα προϊόντα παραγωγής σαν καταναλωτής, είναι αποκομμένος από τις όποιες δυνατότητες αυτόνομης επιβίωσης. Έτσι σε κάθε προοπτική απώλειας του κόσμου του αυτού, γίνεται αντιδραστικός, παράλογος, βίαιος, εγκληματικός. Ο κύκλος των ανθρώπων που με ακτίνα το φόβο και κέντρο την εξουσία διαγράφουν ομόκεντρους κύκλους γύρω από την αδράνεια, την αθλιότητα, το παράλογο.

Τι χρειάζονται οι άνθρωποι αυτοί για να αναζητήσουν την αντίσταση, τη διαφορετικότητα; Σίγουρα από τη μια πλευρά την ασφάλεια, σαφής υπαρξιακή συμπεριφορά. Η εποχή των ριψοκίνδυνων για μια κοινή υπόθεση ανθρώπων έχει για όλους τους παραπάνω λόγους περάσει προς το παρόν. Στην συνέχεια η αναζήτηση της αντίστασης και η ανυπακοή θα μπορεί να ΑΣΚΗΘΕΙ ΣΕ ΟΠΟΙΟΝ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥΣ ΕΠΙΘΥΜΟΥΝ. Και εδώ έχουμε μια ΑΠΟ-ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ. Πώς μπορεί να λειτουργήσει η ανυπακοή σε κάποιον ιεραρχημένο χώρο; Και με την ανυπακοή σε κάποιον άλλο όπου ο άνθρωπος θα έχει μικρότερες αναστολές και φόβους. Σε χώρους όπου θα μπορεί να εξασφαλίσει κάποιους όρους ασφάλειας, όπου θα μπορεί να αναβιώσει τις υπαρξιακές αξίες, την αγάπη, την αλληλεγγύη, τη συμβίωση, τη ταύτιση του υπαρξιακού είναι με αυτό του πλανήτη και του σύμπαντος. Πολυπλοκότητα στη δράση λοιπόν, διαδρομές μεταφοράς της διάθεσης για ανυπακοή σε χώρους προνομιακούς για την ύπαρξη είναι τελικά μερικές προτάσεις που έχουν πιθανότητες να βοηθήσουν τον άνθρωπο-υπήκοο να αποτινάξει από πάνω του το φόβο της εξουσίας, την ηδονή για την κατάκτησή της.

Δ. Η ΑΥΘΑΙΡΕΣΙΑ ΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ

Μερικές φορές αισθανόμαστε πως συμμετέχουμε σ' έναν κόσμο που δεν υπάρχει πραγματικά. Αυτό που ορίζουμε σαν συνείδηση μπορεί να είναι μια παραμόρφωση που δεν μας επιτρέπει να κατανοήσουμε την πολυ-διάσταση του πραγματικού ή καλύτερα που μας επιτρέπει τη γνώση του με έναν παραμορφωτικό, αυθαίρετο τρόπο. Και αυτή η συνείδηση διαμορφώνεται μέσα από την αλήθεια που γίνεται αποδεκτή, όχι γιατί είναι η σωστή, αλλά γιατί επιβάλλεται από την εκάστοτε κυριαρχία στην ανθρώπινη ιστορία. Η πορεία του ανθρώπου, η πρόοδος της γνώσης, ΕΙΝΑΙ Η ΝΙΚΗ ΤΗΣ ΜΟΝΟΔΙΑΣΤΑΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ που αυθαίρετα ανακηρύσσεται σε αληθινή γνώση.

Από τη στιγμή που εμφανίστηκε η κυριαρχία, άρχισε να κάνει την εμφάνισή της η ΜΙΑ ΑΛΗΘΕΙΑ δηλ. η απόρριψη κάθε άλλης γνώσης που θα διεκδικούσε όχι την κυριαρχία στην αλήθεια αλλά τη συνύπαρξη, τη συμβίωση μαζί της. Και αυτό έγινε γιατί η κυριαρχία μπορεί να ασκηθεί μόνο μέσα από μια μονοδιάστατη αλήθεια που θα καθορίζει τα όρια της νομιμότητας στη σκέψη και στις πράξεις, που θα δημιουργεί το δόγμα, το αναμφισβήτητο, το αντικειμενικό που δεν επιδέχεται αμφισβητήσεις. Ο άνθρωπος δημιούργησε μια εικόνα για τον κόσμο, μια μεθοδολογία ανάγνωσής του ξεκινώντας από ΑΝΑΠΟΔΕΙΚΤΕΣ ΑΡΧΕΣ. Η γνώση που στη συνέχεια δημιουργήθηκε απ' αυτές, καθορίστηκε από το εάν εξυπηρετούσε ή όχι τα

συμφέροντα της κάθε εποχής, το σκοταδισμό που επέβαλλαν οι εκάστοτε επικυρίαρχοι. Αυτό δε τελικά που ενδιαφέρει είναι όχι αν επικράτησε η μια ή η άλλη γνώση αλλά γιατί επικράτησε η άποψη πως: εφ' όσον υπάρχει ένα αντικειμενικό γεγονός η αλήθεια γι' αυτό δε μπορεί παρά να είναι μια. Που βέβαια είναι ολοκληρωτικά λανθασμένη γιατί ξεχνά πως η κάθε έκδοση αλήθειας είναι τόσο αληθινή όσο αληθινή είναι και η αρχική αναπόδεικτη υπόθεση και πως το αντικειμενικό ορίζεται σαν τέτοιο επειδή το ορίζουν οι εξωτερικές μας αισθήσεις. *Που παράγουν μια πλευρά της αντίληψης μέσα στις τόσες άλλες διαστάσεις της ανθρώπινης συνειδητότητας, όπως η έκταση, η παραψυχολογία κλπ. που χρησιμοποιώντας άλλες ανθρώπινες ικανότητες μπορούν να δούν το αντικειμενικό μέσα από άλλα σχήματα και συσχετίσεις.*

Κυριάρχησε η μονοδιάστατη αλήθεια γιατί ο άνθρωπος έγινε υπήκοος. Η συνύπαρξη πολλών δρόμων για τη βίωση του πραγματικού θα δημιουργούσε ανεξέλεγκτους δρόμους διαφυγής προς τους κόσμους της ελευθερίας κάτι που δε συνέφερε στους εκάστοτε επικυρίαρχους του είδους. Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΔΕ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΕΙ ΠΑΡΑ ΜΟΝΟΝ ΕΑΝ ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΕΙ ΚΑΙ Η ΣΧΕΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ. ΕΤΣΙ ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΕ Η ΑΠΟΛΥΤΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ ΓΙΑ ΝΑ ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΕΙ Η ΕΞΟΥΣΙΑ. Μ' αυτό το τρόπο η ύπαρξη απέκτησε συνείδηση της μορφής της μέσα απο το αντικειμενικό της γνώσης που της πρόσφερε η εξουσία. Η απολυτότητα της μιας μοναδικής και ορθής γνώσης ενίσχυσε την ιεραρχική οργάνωση γιατί της έδωσε τη δυνατότητα να ανακηρύσσει παράνομη κάθε άλλη γνωστική διάσταση και συνεπώς να εξουσιάζει μέσα από το φόβο αυτής της προοπτικής. Συγχρόνως δε θεοποίησε, ανέδειξε σε υπέρτατη αρχή μέσα από την αναμφισβήτητη αυθεντία της την εξουσία, την εξουσία της γνώσης της, αλλά και όλων αυτών που την κατέχουν και τη διαχειρίζονται: στο παρελθόν οι γνωστές τάξεις, στο παρόν σχεδόν όλοι, εξουσιαστές και εξουσιαζόμενοι.

Με την κυριαρχία του αντικειμενικού, αυτού που η εμπειρία των αισθήσεων και η επιστημονική μέθοδος αποδεικνύουν, κατευθυνόμενα και τα δύο από την κυρίαρχη αλήθεια-γνώση, αποκλείστηκε τελικά κάθε άλλη προσπάθεια κατανόησης του «είναι», κοσμικού και υπαρξιακού. Αυτό που μας ενδιαφέρει είναι πως ο κόσμος φυσικός αλλά και κοινωνικός μπορεί να βιωθεί και με κάθε άλλον τρόπο πέραν από αυτόν τον κατεστημένο. Δεν εννοούμε φυσικά μια επιλογή μεταξύ ιδεαλισμού ή υλισμού, ορθολογισμού ή πνευματισμού, ανατολίτικης ή δυτικής σκέψης. Εννοούμε μόνο ΤΗΝ ΑΠΟΡΡΙΨΗ ΤΗΣ ΜΟΝΟΔΙΑΣΤΑΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ, αυτής δηλ. που δεν επιτρέπει την ύπαρξη άλλης γνώσης και κατά συνέπεια πράξεων είτε η γνώση αυτή αφορά την κοινωνία είτε την ύπαρξη είτε τον φυσικό κόσμο, υλικό και πνευματικό. Γιατί στη γνώση και στον ορισμό απ' αυτήν του αντικειμενικού πρέπει να υπάρχει μια ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ *χρησιμοποιώντας την καθολική έννοια την οικολογίας αν και δεν μας αρέσει να την χρησιμοποιούμε επι παντός επιστητού.* Δηλ. όπως στη φύση η συμβίωση των αμέτρητων διαφορεικότητων είναι η πρώτη αρχή, έτσι και στη γνώση, η οποία ποτέ δεν θα μπορέσει να ανάκαλύψει τη φύση του πραγματικού αλλά μόνο κάποιες εκδοχές του, οι αμέτρητοι δρόμοι θα πρέπει να συμβιώνουν αποτελώντας ΤΟ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ.

Μόνο με τη γνώση αυτή η ύπαρξη αυτο-περιορισμένη από τη στατικότητα του αιτιατού και τη «λογική» των αρχικών αυθαιρέτων θα μπορέσει να απελευθερωθεί από όλες εκείνες τις εικόνες και κατά συνέπεια συμπεριφορές που την οδηγούν στο μονόδρομο της εξουσίας. Η πολυ-επίπεδη γνώση, και εδώ μπορούμε να πούμε πως γνώση είναι οτιδήποτε παράγει η λειτουργία της νόησης. Κάθε κριτήριο αξιολόγησής της είναι εν δυνάμει αυθαίρετο, αναπόδεικτο και τίθεται γιατί έτσι το θέλει η σε κάθε εποχή κυρίαρχη τάξη πραγμάτων, ελευθερώνει τον άνθρωπο, δημιουργεί μια ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ που εισχωρεί σε αμέτρητες άλλες διαστάσεις,

που προεκτείνεται μέχρι τη βίωση του θανάτου και του αθάνατου, που γίνεται ανυπάκουη, εναλλακτική, οικολογική.

Ο άνθρωπος δια μέσου των ομοίων του γνωρίζει τον εαυτό του. Η εικόνα των άλλων διαμορφώνει το σχήμα του εγώ του. Έτσι όσο η ιεραρχία θα κυριαρχεί, το βλέμμα, η ματιά που συνδέουν τις αόρατες γραμμές επικοινωνίας με το εγώ του άλλου θα είναι όλα τους σκληρά, επιφανειακά, αμείλικτα. Θα αντανakλούν την αδιαφορία, τον ανταγωνισμό, το θάνατο. Η ανυπακοή της αντι-εξουσίας που αυτή η τελευταία σημαίνει και ΤΗΝ ΠΟΛΛΩΝ ΔΙΑΣΤΑΣΕΩΝ ΓΝΩΣΗ μπορεί να επανασυνδέσει ΤΑ ΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΑΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ που είχαν κάποτε οι άνθρωποι μεταξύ τους, όταν επικρατούσε το φανταστικό της απέραντης γνώσης, της μαγικής πράξης, της ηδονής πέρα από τα όρια.

Σήμερα η γνώση παραδέχεται πως δε γνωρίζει τίποτα από την πραγματικότητα. Και σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες θεωρίες, όπως αυτής των καταστροφών ή τον χάους ή και ακόμη των χορδών ή των κβάντων, τίποτα δεν είναι αυτό που φαίνεται. Και όταν αποδεικνύεται ότι είναι κάτι, μια άλλη διαφορετική προσέγγιση με άλλες αναπόδεικτες αρχές και υποθέσεις αποδεικνύει ότι μπορεί να είναι και κάτι άλλο. Ο θρίαμβος της αταξίας, της ανυπακοής ενάντια στην παντοκρατορία της τάξης, της κατεστημένης λογικής.

Έτσι οι λειτουργίες του ανθρώπου, η ηθική, η πολιτική, η οικονομική, καθώς και τόσες άλλες βασισμένες σε αναπόδεικτες αρχές, έτσι καθιερωμένες με τον αυθαίρετο τρόπο της κυριαρχίας, αποκτούν στο κάθε σήμερα, μια εικόνα, μια φύση, μια υπόσταση που φαίνονται πραγματικές, ενώ δεν είναι, που φαίνονται πως υπάρχουν ενώ δεν υπάρχουν. Για παράδειγμα τι είναι η οικονομία και όλα αυτά τα μεγέθη που της δίνουν υπόσταση; Απολύτως τίποτα. ΑΝΑΠΟΔΕΙΚΤΕΣ ΑΘΛΙΟΤΗΤΕΣ, ΕΦΙΑΛΤΙΚΑ ΟΝΕΙΡΑ. Μέχρι σήμερα ακόμη και με την κατεστημένη γνώση κανένα μέγεθος της δεν μπορεί να αποδεί-

ξει την αλήθεια της υπαρξής του και των διαφορών τμών του. Για το λόγο αυτό οι κυρίαρχοι κατασκευάζουν γνώση για να αποδείξουν την υπαρχή της και ιδιαίτερα τα μεγέθη της, τους δείκτες της, ΓΙΑ ΝΑ ΕΠΑΝΑΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΟΥΝ ΟΠΟΤΕ ΧΡΕΙΑΣΤΕΙ - ΚΑΙ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΠΑΡΑ ΠΟΛΛΕΣ ΦΟΡΕΣ - ΤΟΥΣ ΟΡΟΥΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΥΠΗΚΟΟΥΣ ΓΙΑ ΤΟ ΞΕΠΕΡΑΣΜΑ ΚΑΠΟΙΑΣ ΔΗΘΕΝ ΚΡΙΣΗΣ ΤΗΣ. Σκουπίδια όλα τους αφού η οικονομία δεν είναι παρά ένα μέρο- μέσο της κυριαρχίας και άρα στοιχείο της ιεραρχίας και της υπακοής, της ανισότητας και της εκμετάλλευσης μόνο.

Έτσι λοιπόν η μονοδιάστατη γνώση επιβάλλει ΕΝΝΟΙΕΣ-ΦΑΝΤΑΣΜΑΤΑ, τις κάνει πολύπλοκες, ακατανόητες, αόρατες για να μη μπορεί η ανυπάκουη σκέψη να τις εξαφανίσει και μαζί μ' αυτές και τις «καταστάσεις» που αυτές προστατεύουν. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΛΥΠΤΕΙ ΤΗΝ ΦΤΩΧΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΛΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΛΙΓΩΝ. Και αυτή είναι η πραγματικότητα που θα πρέπει να γίνει πολυ-διάστατη γνώση για να φέρει τη διάθεση της ανυπακοής την επιθυμία του «επιτέλους πια...»

Ας πάμε και σε άλλους χώρους της κυριαρχίας, στην πολιτική. Εδώ έχουμε μια έννοια που δε σημαίνει το πολιτικό της κοινωνίας αλλά την πολιτική του ψεύδους που καλύπτει την πραγματική εικόνα της εκμετάλλευσης. Είναι μια «κατάσταση» που της δόθηκε η εξουσία του να είναι η μονοδιάστατη αλήθεια, δηλ. της μόνης έγκυρης δυνατότητας μέσω της οποίας να μπορεί να διαχειριστεί το πολιτικό της η κοινωνία. Έτσι εμπεδώθηκε η κοινωνία των κομμάτων, έγινε αποδεκτή η εξουσιαστική πολιτική τους, η πολιτική δηλ. των ανθρώπων υπηκόων για τους ανθρώπους υπηκόους.

Πρέπει να κατανοήσουμε τελικά το εξής: Η απολυτότητα είναι η δυναμική της εξουσίας, η πολυμορφία και η σχετικότητα στην αλήθεια ο εχθρός της. Και αυτό γιατί η πολυπλοκότητα καταργεί τα προνόμια του μοναδικού δημιουργώντας πολλά

μοναδικά, ρόλους με την ίδια κοινωνική εξουσία και διαφορετικούς στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους. Πολυμορφία δηλ. στη βίωση του κοινωνικού, πολιτικού, κοσμικού «είναι», ισονομία στις υπάρξεις του κόσμου, στα αγαθά που τους αποκαλύπτονται.

Η υπακοή για να επανέλθουμε στην αρχική μας έννοια λειτουργεί μόνο μέσα σε ακίνητους πνευματικούς αλλά και υλικούς χώρους. Έτσι το εναλλακτικό της ανυπακοής θα πρέπει να εμπεριέχει και την ποιότητα του συναισθήματος και την εικόνα του ονείρου, της φαντασίας, της επιθυμίας, *ποιας επιθυμίας; οποιασδήποτε*, της ανάγκης, αν θέλει να αποσπάσει τον σημερινό ανεύθυνο άνθρωπο από την πρόνοια του αντικειμενικού, που το ορίζουν αυτοί μόνον που υπέγραψαν τη σύμβαση της μονοδιάστατης κυρίαρχης γνώσης. Οι άλλες διαστάσεις στη βίωση δεν είναι μόνο η αναγκαία αλλά η απαραίτητη προϋπόθεση για την απόσπαση του ανθρώπου από την μοναξιά της μοναδικής κοσμικής και κοινωνικής εικόνας, όπου κυριαρχεί ο θάνατος, προς την ελπίδα της πολύμορφης υπαρξιακής και κοσμικής εικόνας, όπου πιθανόν να κυριαρχεί η συνεχής αναγέννηση. Το να δεχτούμε το φανταστικό, το αλλόκοτο, το ανεξήγητο, είναι για την ανυπακοή ότι είναι το αντικειμενικό για την υπακοή.

Μπορούμε πάντως να πούμε πως η απόρριψη του αντικειμενικού με όρους κυριαρχίας προϋποθέτει και όπως τονίσαμε και στην αρχή μια μεταφορά της ηδονής που αυτό προσφέρει μέσα σε χώρους ελεύθερης, ανεμπόδιστης έκφρασης όπου αυτή θα μπορεί να συνεχίσει να υπάρχει με όρους εναλλακτικούς. Το πώς θα αποφασιστεί αυτό από τον άνθρωπο υπήκοο μόνο με γενικότερο τρόπο μπορούμε να απαντήσουμε και ήδη απαντήσαμε. Πάντως συνοπτικά μπορούμε να πούμε:

- Με τη γνώση πρακτική και θεωρητική της ανυπακοής.
- Με τη βίωση της υπαρξιακής θέσης του.
- Με τη μεταφορά της εφαρμοσμένης ανυπακοής σε χώρους και χρόνους όπου η φοβισμένη ύπαρξη μακριά από τους μηχανισμούς της υπακοής της να μπορεί να αμφισβητεί.

νισμούς της υπακοής της να μπορεί να αμφισβητεί.

-Με τη δυναμική της θέσης πως το φανταστικό καθώς και κάθε άλλη διάσταση του βιωματικού είναι και πραγματικό στο βαθμό βέβαια που θα γίνει κατανοητό πως την κάθε αναπόδεικτη αρχή μπορεί να την καθορίσει ο καθένας μας και συνεπώς να κατασκευάσει τη δικιά του πραγματικότητα.

Αυτό που μαζί με όλα τα άλλα φοβίζει τον άνθρωπο υπήκοο είναι πως το καινούριο αναπηδά από την καταστροφή του παλιού, αναπηδά από την τεταμένη γεμάτη ένταση συνύπαρξη του χθές με το σήμερα, που ξεθαρρεύει μόνον εφόσον οι άνθρωποι ενδώσουν στην ανυπακοή, στην αμφισβήτηση του σήμερα που είναι ήδη παρελθόν, στην αμφισβήτηση του εξουσιαστικού λόγου και της εξουσιαστικής πράξης. Πάντως αν θέλουμε να ξεπεράσουμε τα όρια του κατεστημένου αντικειμενικού με όλες τις μοναδικές γνώσεις του, που είναι και από τα εργαλεία της εξουσίας δεν θα πρέπει να αγνοούμε και τα λόγια του Αϊνστάιν. Ελεγε : Δεν πιστεύω στη μόρφωση. Το μοναδικό πιστεύω της είναι ότι η ίδια είναι μοναδική και αυτό είναι τρομακτικό. Σίγουρα από την ιδιοφυία ιδιοφυή λόγια ανυπακοής ενάντια στον ολοκληρωτισμό της μονοδιάστατης γνώσης, της γνώσης αυτής που επανειλημμένα έχει φέρει τον άνθρωπο στο χείλος του αφανισμού και που σίγουρα θα τον ξαναφέρει πολλές φορές στο αύριο.

Ε. ΣΤΟ ΛΥΚΟΦΩΣ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

Ο εξουσιαστικός πολιτισμός μας είναι γενικά ένας πολιτισμός του θανάτου, της αδιέξοδης προόδου, της κυριαρχίας του καταναλωτισμού και των ψομπήτερο. Τα μεγέθη ευημερίας του είναι μόνο ποσοτικά μεγέθη καταναλωτικών ειδών. Και όμως χρειάστηκαν τόσες χιλιάδες χρόνια ανθρωπίνης προσπάθειας, θυσίες αμέτρητων ψυχών, παραγωγή προκλητικής γνώσης που έσπασε τα όρια του μεταφυσικού εισχωρώντας στους χώρους του ονείρου και της φαντασίας, για να φθάσουμε στο σήμερα να ζούμε τη ζωή μας Σ' ENAN ΚΟΣΜΟ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΜΕΝΟ ΑΠΟ ΥΛΙΚΑ ΒΛΑΚΕΙΑΣ, ΑΝΑΤΡΙΧΙΑΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΗΦΟΡΑ. Κάποιοι σίγουρα θα ισχυριστούν πως ο άνθρωπος έχει την καλή πρόθεση, αγωνίζεται για ένα καλύτερο αύριο κάνοντας και λάθη. Αυτή εξάλλου είναι και η έννοια της προόδου. Εμείς θα λέγαμε σ' αυτούς πως ο άνθρωπος αγωνίζεται μόνο για την εξουσία, για το εφήμερο της ζωής του, αδιαφορώντας για τους ομοίους του. Και το κάνει αυτό καταστρέφοντας τον πλανήτη, διαστρεβλώνοντας την δυναμική της γνώσης ξεχασμένων αιώνων, που σίγουρα θα μπορούσε να είχε οδηγήσει την ύπαρξη σε δρόμους κοινωνικούς και γνωστικούς, αφάνταστα ονειρικούς, δρόμους που θα πραγμάτωναν όχι μια αλλά αμέτρητες ουτοπίες, ΤΗΝ ΟΥΤΟΠΙΑ ΤΗΣ ΚΑΘΕ ΜΙΑΣ ΥΠΑΡΞΗΣ. Το τραγικό για τον άνθρωπο υπήκοο βρίσκεται ακριβώς εδώ. Χαρίζοντας στην υπακοή το ανυπάκουο πνεύμα του χάνει την ευκαιρία να αναζητή-

σει την υπέρβαση του παρόντος και αυτός είναι ο θάνατός του.

Ο άνθρωπος θα αργήσει ακόμη πολύ να καταλάβει πως το κυρίαρχο πρόβλημα στις κοινωνίες του είναι η εξουσία. Γιατί αυτή είναι που ευθύνεται για τις πλανητικές ανισότητες, την κυριαρχία της πείνας, του θανάτου, της αδικίας, της οικολογικής καταστροφής. Είναι αυτή που υπάρχει παντού και υπάρχει από πολύ καιρό έχοντας δημιουργήσει παντού πολυδιάστατα στερεότυπα, δεσμοφύλακες της ελεύθερης συνείδησης, ελεγκτές των μυαλών των εξουσιαστών και των εξουσιαζόμενων.

Έτσι στη δική μας καθ' όλα εξουσιαστική κοινωνία είναι τουλάχιστον εξουσιαστές όλοι αυτοί που υποστηρίζουν αμέτρητες σαχλαμάρες για να μας πείσουν για τα πάντα εκτός από το ολοφάνερο της κυριαρχίας πραγματικότητας: ότι δηλ. αυτή είναι εύκολο να ανατραπεί, να μεταμορφωθεί εφ' όσον κατανοήσουμε αυτόν κάθε αυτό τον κυρίαρχο ρόλο της εξουσίας. Κάθε κοινωνία με τον ένα ή τον άλλο τρόπο προτείνει σε συγκεκριμένες συγκυρίες την αλλαγή, την κοινωνική δικαιοσύνη, την οικονομική ισότητα με όρους ανάγκης και επιθυμίας. Και στην ελληνική κοινωνία οι άνθρωποι-υπήκοοι ανυπάκουσαν πολλές φορές και τόλμησαν να προτείνουν. Πάντα όμως η εξουσία κατόρθωνε να ισοπεδώνει τις ελπίδες, τις διαθέσεις, τις ηθικές: κατάχρηση εξουσίας, αλαζονεία, υπερεξουσίες, αυταρχικό ήθος και ύφος εξουσίας, καλή και κακή εξουσία, είναι μερικές από τις έννοιες-φαντάσματα που χρησιμοποιήθηκαν και χρησιμοποιούνται βέβαια για να καλύψουν την αλήθεια του χαρακτήρα της. ΓΙΑ ΝΑ ΜΠΟΡΕΙ ΕΤΣΙ ΝΑ ΕΠΑΝΑΠΡΟΤΕΙΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΚΑΠΟΙΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΟ ΨΕΥΔΟΣ ΜΙΑΣ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ. Γνωστά βέβαια όλ' αυτά, που όμως δείχνουν πάντα με σαφήνεια τη γενικευμένη απάτη που προτείνουν οι «σταυροφόροι» της κάθε είδους κοινωνικής αλλαγής και προόδου.

Η κυριαρχία στην ελληνική κοινωνία δεν είναι η απλή οικονομική ανάλυση του ντόπιου καπιταλισμού μόνο ή ακόμη η

μορφή της κοινωνικής διαστρώματωσης που αυτός δημιουργεί και η οποία με διάφορους τρόπους και μέσα από διάφορους ρόλους συμμετέχει ή δίνει εντολή στη διακυβέρνηση-διαχείριση του ντόπιου κατεστημένου. Ούτε βέβαια και οι διεθνείς συγκυρίες, συσχετισμοί και ανταγωνισμοί σε συνδυασμό με όλα τα παραπάνω. Η γενικευμένη εκμετάλλευση που όλοι μας την αισθανόμαστε παντού παράγει την ισχύ της πάντα μέσα από μάς. **ΑΝ ΔΕΝ ΕΙΜΑΣΤΑΝ ΕΜΕΙΣ ΕΤΟΙΜΟΙ ΣΕ ΚΑΘΕ ΣΤΙΓΜΗ ΝΑ ΠΑΡΟΥΜΕ ΤΗΝ ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΤΗ ΣΙΓΟΥΡΑ ΔΕΝ ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΕ ΝΑ ΕΠΙΒΙΩΣΕΙ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ Η ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ.**

Και η εναλλαγή αυτή των ρόλων που διαιωνίζει την κυριαρχία ως γίνει επιτέλους σαφές πως δεν έχει να κάνει μόνο με τις αξίες, τις αρχές, τα πρότυπα που παράγει η κυριαρχία υπερδομή δηλ. η καπιταλιστική και που βέβαια επηρεάζουν τους ανθρώπους έτσι ώστε αυτή να μπορεί να λειτουργήσει αλλά έχει να κάνει ουσιαστικότερα με την ιεραρχία, την προσωπικότητα, την τοπο-χωρική συνείδηση, την καταγωγή, την περιβαλλοντολογική επιρροή, τη μονοδιάστατη σύλληψη του πραγματικού, τα άχρωνα ένστικτα, τις ηδονές του σώματος, τις αξίες κύρους και επιβολής αλλά και με τόσους άλλους παράγοντες που διαμορφώθηκαν μέσα από πορείες αιώνων και που κατασκευάζουν σε κάθε εποχή αλλά και διαχρονικά τα εξουσιαστικά πρότυπα, τα πρότυπα που αναπαράγουν τον καπιταλισμό, αλλά και κάθε άλλο σύστημα εκμετάλλευσης. Στην ελληνική κοινωνία όλ' αυτά τα στοιχεία υπάρχουν δημιουργώντας ένα μωσαϊκό δυνάμεων που συγκρούονται και συναγωνίζονται, συνυπάρχουν και συμμαχούν για να διαιωνίζουν με ακρίβεια το εξουσιαστικό σύστημα της κάθε εποχής.

Απέναντι σ' αυτή την κατάσταση, όπως τονίσαμε σε πολλά σημεία του κειμένου, δεν μένει παρά να αναζητήσουμε την ανυπακοή μεταδίδοντάς την σαν την μοναδική συμπεριφορά απέναντι στην υπακοή του ανθρώπου υπηκόου. Ο ΦΟΒΟΣ

ΤΗΣ ΥΠΑΚΟΗΣ ΑΣ ΓΙΝΕΙ ΤΟ ΘΑΡΡΟΣ ΤΗΣ ΑΝΥΠΑΚΟΗΣ που θα συντρίψει το κράτος και την κοινωνία των κομμάτων του κάνοντάς μας πραγματικούς πολίτες, που θα συντρίψει την κοινωνία των συντεχνιών κάνοντάς μας αλληλέγγυους εργαζόμενους για μια κοινωνία ίσων, που θα συντρίψει την κοινωνία του καταναλωτισμού κάνοντάς μας όντα που σέβονται τον πλανήτη τους, που θα συντρίψει την απάτη του απαραίτητου της εξουσίας κάνοντάς μας ΦΛΟΓΕΡΟΥΣ ΕΡΑΣΤΕΣ της αυτονομίας και της όσο το δυνατόν περισσότερης αμεσο-δημοκρατίας.

Τελικά... μπορούν και μένουν ακόμη πολλά πράγματα να κάνουμε σ' αυτή τη ζωή μας. Ας προσπαθήσουμε λοιπόν να κατακτήσουμε τουλάχιστον την ηδονή της διαπίστωσης ότι δηλ. πρέπει να αναζητήσουμε το «διαφορετικό». Είναι το μόνο που μπορεί να μας μεταφέρει πέρα από το πραγματικό, στο ρεαλισμό του φανταστικού.

Αλέξανδρος Μηλιωρίδης